

Kollega vai kielenoppija?

Erilinjaisuudet S2-harjoittelijan ja kollegoiden työpaikkavuorovaikutuksessa

Yhä useammilla työpaikoilla toimitaan kielillä, joiden käyttöön työntekijöillä on epäsymmetriset resurssit. Kun jollakulla vuorovaikutuksen osallistujista on vasta kehittyvä työkielen taito, vuorovaikutus altistuu epäselvien vuorojen ja ymmärtämisen vaikeuksien aiheuttamille katkoksille ja tahattomille vuorovaikutuksen etenemisen ongelmille, kuten erilinjaisille vuoroille (ks. esim. Greer 2022; Steensig 2013). Paneudumme tässä esitelmässä tällaisiin tilanteisiin, ja näytämme, miten eri tavoin suomenkieliset työntekijät reagoivat kielitaidon sujuvuuden ongelmiin.

Tutkimuksemme perustuu yli 50 tunnin videoaineistoon kahdesta suomalaisesta kulttuurialan organisaatiosta, joissa suomi on organisaation pääkieli (tai yksi pääkielistä). Organisaatiot ovat ottaneet maahanmuuttajataustaisia harjoittelijoita esimerkiksi kotoutumiskoulutuksen kautta. Vuorovaikutusta on kuvattu erilaisissa lähitapaamisissa ja etäkokouksissa. Tarkempi fokuksemme on siinä, miten suomenkieliset työntekijät reagoivat L2-puhujien erilinjaisiin vuoroihin eli vuoroihin, joissa näkyy jollakin tavalla vaikeus tunnistaa edellisten vuorojen projektioita. Tällaisia erilinjaisuuksia esiintyy aineistossamme sekä vuorottelun että toimintalinjan tasolla: L2-puhuja voi esimerkiksi tulkita kysymyksen itselleen osoitetuksi, vaikka se olisi suunnattu muille, tai hänen vuoronsa ei muuten vastaa esitettyyn kysymykseen. Tarkastelemme ilmiötä esitelmässämme ongelmatyyppin, sekventiaalisen ympäristön ja osallistumiskehikon (monenkeskinen vs. kahdenkeskinen keskustelu) mukaan.

Aineistomme osoittaa, että työyhteisön suomenpuhujilla on hyvin erilaisia strategioita ongelmatilanteissa toimimiseen. Yksi tyypillinen tapa on se, että erilinjaisuuksiin reagoidaan usein hienovaraisesti, siten että ongelmaa ei varsinaisesti nosteta esiin. Erityisesti aineistomme alkeistason puhujien tapauksissa korjausta ei useinkaan aloiteta, vaan erilinjaisuuden annetaan ”mennä ohi” (*let it pass*, Firth 1996). Jos korjaus tehdään, se tehdään tavalla, joka pikemminkin peittää kuin korostaa L2-puhujan rajallista kielitaitoa ongelmalähteenä. Kun intersubjektiivisuus on vaakalaudalla, taitavammat puhujat priorisoivat keskustelun etenemisen korjauskäytäntöjen sijaan. Vaikka erilinjaisuutta ei nosteta eksplisiittisesti esiin, siihen voidaan silti viitata kehollisin keinoin, kuten hymyilyn tai naurun kautta (ks. esim. Vöge 2011).

Aineistossa on kuitenkin myös tapauksia, joissa suomenpuhuja lähtee avoimesti selvittämään erilinjaisuutta korjaussekvenssin avulla. Näissä tilanteissa tasapainotellaan sen välillä, suhtaudutaanko harjoittelijaan kielenoppijana vai työntekijänä. Kaiken kaikkiaan erilinjaisiin vuoroihin vastataan kuitenkin yleensä tavalla, joka ylläpitää L2-puhujan asemaa pätevänä yhteisön jäsenenä ja suojaa hänen ammatillista identiteettiään (ks. myös Gubina & Deppermann 2024). Silloinkin kun puhekumppani orientoituu harjoittelijan rooliin kielenoppijana, kielenoppimiseen suhtaudutaan legitiiminä toimintana työkontekstissa ja kielitaitoon tavoiteltavana päämääränä ammatillisen kehittymisen kannalta.

Lähteet

Firth, A. (1996). The discursive accomplishment of normality: On 'lingua franca' English and conversation analysis. *Journal of Pragmatics* 26(2): 237–259.

Greer, T. (2022). Dealing with disaligned and misaligned reciprocity. – Filipi, Ta & Theobald (toim.), *Storytelling Practices in Home and Educational Contexts: Perspectives from Conversation Analysis*. Springer Nature Singapore.

Gubina, A. & Deppermann, A. (2024). Rejecting the validity of inferred attributions of incompetence in German talk-in-interaction. *Journal of Pragmatics* 221: 150-167.

Steensig, J. (2013). Conversation analysis and affiliation and alignment. – Chapelle (toim.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Wiley-Blackwell.

Vöge, M. (2011). Employing multilingualism for doing identity work and generating laughter in business meetings. – Pallotti & Wagner (toim.), *L2 learning as social practice: Conversation-analytic perspectives*. University of Hawai'i.